

דף ו.

עין משפט א.

הר"מ סימן כה פ"ה ג.

ג. ד. אבל אם היה המומחה שלא נטל רשות ולא קיבלו אותו עליהם בעלי הדין, או אינו מומחה ואפי' קיבלו אותו עליהם, וטעה בשיקול הדעת אם נשא ונתן ביד מה שעשה עשוי ^ב וישלם מביתו, ואם לא נשא ונתן ביד ^ל חוזר הדין, ואם אי אפשר להחזיר ישלם מביתו.

* וי"א דאפי' לא נשא ונתן ביד אין הדין חוזר ^מ ומה שעשה עשוי וישלם מביתו. וכל זה בלא קיבלוהו עליהם אבל קיבלו אותו עליהם בין לדין בין לטעות, לא ישלמו אפי' טעו בשיקול הדעת, דמה להם לעשות. וה"ה בזמן הזה שדנים ע"פ הכרח הקהל לא ישלמו אפי' טעו. ומ"מ יש להם לחזור אם טעו אפי' בשיקול הדעת, ואם אינם רוצים לחזור צריכים לשלם כל זמן שלא ^נ הוצא הממון ע"פ הפסק.

* וכשצריכים לשלם, אם היו ג' כל אחד משלם שלישי, ואם פסקו מכח הרוב שניים שחייבו ישלמו שלישי כל אחד, והשאר יפסיד, ואם היו ה' דיינים ושלושה חייבו וטעו, משלמים הכל בין השלושה שחייבו

ג. ה. כל מקום שיש ספק בדין, ^ו אין מוצאין ממון מיד המוחזק. ואם הוא

כ. רי"ף סנהדרין פ"ד, רמב"ם פ"ו הלכה ג' וישלם לנתבע כפי הממון שהפסידו.

ל. אפי' כבר הוציאו הממון מחזירים הדין.

מ. דעת הרא"ש והטור ודעת המאור בש"ך ס"ק כ"ח ואפי' אם אפשר להחזירו מה שעשה עשוי וישלם מביתו, אולם לדעת הרמ"ה בש"ך ס"ק כ"ט דאם התובע עדיין לא הוציא הממון שפסק לו הדיין חוזר הדין, ומבטל את פסק הדין.

נ. ש"ך ס"ק ל"ו וס"ק ל"ז בדעת הרמ"א כאן בשם המרדכי בריש סנהדרין, ועיין בשער המשפט ס"ק י"א, ועיין בתומים דחייב הדיין לחזור מדין השבת אבידה וכופין אותו על כך אם לא הוצא הממון עדיין, ועיין בסמ"ע ס"ק כ"ד. אומנם אם קיבלוהו עליהם גם לקיים כל מה שיפסוק הדיין אפי' לא הוצא הממון אז הדין קיים ופטור מלשלם.

ס. ואם הדיין פסק היפך מזה י"א דהדין חוזר כטעה בדבר משנה, וכך דעת הנ"י, ויש אומרים שאם כבר הוציאו הממון אינו חוזר שהרי אם תפס אין מוציאין, כ"כ בש"ך.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

בהוראת איסור והיתר אם הוא דבר באיסור תורה פוסקין לחומרא, ואם זה באיסור דרבנן פוסקין להקל, ודוקא בשני החולקים הם שווים אבל אין סומכין על דברי קטן נגד דברי הגדול ממנו ^ע בחכמה ובמנין, אפי' בשעת הדחק. אא"כ היה גם הפסד מרובה.

ו. יחיד ורבים ^פ הולכים אחר הרבים בכל מקום, ואפי' אין הרבים מסכימים מטעם אחד אלא כל אחד יש לו טעם אחר.

ז. פירשו בעלי הדין שמקבלים את הדיין בין לדין ובין לטעות, ^ז וטעה בדבר משנה נחלקו הפוסקים אם מועילה קבלה זו, אבל אם כתבו ^ז בפירוש בין לדין בין לטעות ואפי' בדבר משנה מהני.

ח"מ סימן כה סעיף א

עין משפט ב.

א. כל ^ר דיין שדן דיני ממונות וטעה אם טעה במציאות או בדברים

ואם מהני תפיסה בדבר שיש בו מחלוקת לומר קים לי, עיין סמ"ע. ועיין במהרי"ק שורש צ"ד.

ע. ואם אחד גדול בחכמה והשני גדול במנין פי' בתלמידים הרבה או שרוב התלמידים אומרים כמותו הולכין אחרי הגדול במנין. סמ"ע.

פ. ובאיסור מן התורה אין הולכין אחר רבים אם מסכימים להקל משני טעמים, כגון באיסור אשת איש. וכל זה באיסור והיתר אבל בממון עיין בכללי תפיסה בסוף סי' כ"ה.

צ. רדב"ז ח"ד סי' נ"ד סובר דאין קבלה מועילה לטעות בדבר משנה, והמריב"ל מסתפק בדבר בחלק ג' סי' ל"ב.

ק. מהרשד"ם סי' ל"א.

ר. לשון הרמב"ם פ"ו מסנהדרין ממשנה בסנהדרין ל"ב ע"א וכתב ששת שם בדף ל"ג. והיינו מי שמורשה לדון שהוא יחיד מומחה או אינו מומחה אבל קיבלוהו עליהם, או ג' הדיוטות אפי' לא קיבלו אותם עליהם, אבל אחד הדיוט או שניים ולא קיבלוהו אין דינו דין ואפי' לא טעו. וגם אם אי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שנטל למדינת הים, חייב הדיין לשלם מביתו אפי' לא נשא ונתן ביד והדין חוזר, זו דעת הרי"ף, ולדעת בעל המאור פטור דהבעל דין פשע שלא היה לו להניחו לדון בשלו, אם לא שנשא ונתן ביד ע"י כפייה דאז לכו"ע הוי גזלן וחייב מביתו, נתיבות בחידושים ס"ק א'. ובטעה בדבר משנה אפי' שלושה מומחים ואפי' קיבלום, חוזרים, כ"כ הטור וב"י בשם רי"ו.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

הגלויים והידועים כגון דינים המפורשים במשנה או בגמרא או בדברי הפוסקים חוזר הדין **ש** ודנים אותו כהלכה **ת**, ואפי' שילם כבר בעל הדין מה שנתחייב.

ב. אם אי אפשר לחזור, כגון שהלך זה שנטל הממון שלא כדין למדינת הים, או שהוא אלם, או שהדיין **א** טימא דבר הטהור, או שהורה בכשרה שהיא טרפה, וכבר האכילוהו לכלבים וכיוצא בזה, הרי אלו פטור מלשלם **ב** אע"פ שגרם להיזק, שלא נתכוון להזיק **ג** ויש חולקים. אבל אם נשא ונתן ביד חייב לשלם, וי"א גם בזה פטור.

ש. וכתב התשב"ץ בח"ב סי' ט' דמ"מ אותו דיין לא נפסל לדון אחר כך בדין אחר, לפי שכל דיין עשוי לטעות שאפי' גדולי התנאים טעו, אבל אם אינו זהיר בתלמודו והרבה מדיניו היו טעות אפשר לפוסלו, אך אינו פסול אלא לדון כיחיד מומחה, אבל להצטרף לג' אינו נפסל. והביאו הפ"ת ס"ק א'. ואם טעה במציאות כ"ש הוא מטעה בדבר משנה, ש"ך ס"ק ט' ובריב"ש סי' תצ"ח ובשו"ת מהרשד"ם אבהע"ז סי' י"ז ד"ה ועצור ופשוט הוא.

ת. וכל דיין יכול להחזיר את הדין כ"כ התוס' בכתובות נ' ע"ב ד"ה אמר, ויש חולקים וסוברים דוקא הדיין הטועה צריך להחזיר הדין כ"כ בשמ"ק קמא י"ב ע"א. ועיין בחוות יאיר בסוף הספר שכתב דכל מה שסתם הב"י ולא חלקו עליו הבאים אחריו הוי דבר משנה, ובמקום שהביא הרמ"א דעת החולקים והסכים עמהם ג"כ, באותם מקומות שקיבלו הוראתו הוי דבר משנה. ובמקום שכתב הרמ"א י"א ולא הכריע, הכרעת הסמ"ע והש"ך קובעת. ואם טעה בכך הוי בדבר משנה, ואם אין הכרעה אין להוציא ממון. ובמקום שחלק הש"ך על הסמ"ע הלכה כהש"ך שהוא אחרון, והוי כדבר משנה ואף להוציא ממון, וסיים אף שקשה מאוד להוציא ממון נגד הסמ"ע ע"ש ובפ"ת ס"ק א'.

ודבר שהש"ס העלה בתיקו קימ"ל המוציא מחבירו עליו הראיה, וטעה ופסק להוציא הוי טעה בדבר משנה. ואם כבר התפיס לבעל דין תלוי במחלוקת הפוסקים אי מהני תפיסה בתיקו, מ"מ כאן הדיין פטור לשלם לכו"ע. עיין בחידושים ס"ק א'.

א. היינו אחרי שטימא, לא דיקדקו והניחו לטמא בשרץ, דשוב אינו יכול לחזור מהוראתו ולומר טהור הוא. סמ"ע.

ב. ואף שקימ"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי ואפי' בלא נתכווין, מ"מ בדיין פטור דאל"כ לא ירצה שום אדם להיות דיין, אבל אם נשא ונתן ביד אפי' שלא ע"י כפייה חייב הדיין, כ"כ הש"ך ס"ק ד'. ועיין באר היטב ס"ק ד' דמחלק בין גרמא הבא ע"י הוראת הדיין לבין גרמי.

ג. טור בשם הרא"ש, ויש חולקים וסוברים דחייב לדעת ר"מ דקניס שוגג אטו מזיד אף בלא נתכוון. ועיין סמ"ע ס"ק ח', ואפי' מומחה וקיבלוהו בטעה בדבר משנה אין חילוק

עין משפט ג.

ח"מ סימן כה ע"ף ב
ע"ן לעיל דף ה. עין משפט ב

עין משפט ד.ה.

ח"מ סימן יב ע"ף ז

יב. אע"פ שהסכימו בעלי הדין לפשרה בבי"ד, ד יכולים לחזור בהם ה כל זמן שלא קנו מידם, דפשרה ו צריכה קנין אפי' בבי"ד של שלושה. ואחרי שקנו מידם אינם יכולים לחזור בהם.

יג. כשקיבלו קנין על הפשרה אינם יכולים לחזור בהם, אפי' קיבלו

ביניהם, סמ"ע. והש"ך חולק וסובר דאם הוא מומחה וקיבלוהו אף בטעה בדבר משנה פטור בכל ענין לכו"ע. והש"ך הכריע כדעה ראשונה במחבר שהוא הרי"ף והרמב"ם. ובנשא ונתן ביד לדעת הרשב"א הוי כגורם להזיק ולא מזיק ממש ופטור, ולדעת הב"י והש"ך בס"ק א' הוי מזיק בידיים וחייב.

ד. כ"כ הטור והתוס' והמרדכי בפ"ק דסנהדרין ודלא כראבי"ה וראב"ן שסוברים דאם שתקו בעלי הדין אחרי ששמעו הפשרה א"צ קנין ואינם יכולים לחזור. סמ"ע ס"ק י"ג.

ה. ואפי' התובע יכול לחזור לפני הקנין הגם שיש לומר כשנתרצה לפשרה הוי מחל על חלק מתביעתו ומחילה לא צריכה קנין, שאני מחילה מכח הפשרה של ביה"ד, שלא יאמר אח"כ הדיינים הטעו אותו, וע"כ צריכה קנין. ש"ך ס"ק י"א. מ"מ סיים הש"ך דאם אמר אח"כ בפירוש אחרי הפשרה אני מוחל לך לכו"ע אינו צריך קנין. ועיין בט"ז. והקנין הוא שיקנה הנתבע בק"ס החפץ שטוענין עליו כפי שיעור אשר יעשו הפשרנים, ואם זה כסף שאינו נקנה בחליפין דק"ס, צריך לשעבד נפשו להתחייב לו. סמ"ע ס"ק י"ט. וכל זה מהנתבע שמקנה לו ליתן, ואתן הוי קנין דברים, אבל מהתובע סגי שיקנו מידו לוותר ולמחול לנתבע מה שבידו סמ"ע ס"ק כ'.

ו. כתב הר"ן בחידושו דוקא שקיבלו בקנין סודר על הפשרה ופירושו בפירוש שיהיה פלוני ופלוני הפשרנים אבל אם קיבלו ק"ס בסתם על הפשרה אפי' שלושה אינם יכולים לעשות פשרה כל שלא קיבלו עליהם אותם שלושה מ"מ בבאו לפני בי"ד וקיבלו פשרה בק"ס סתם, הוי כפירושו שמות הפשרנים. נתיבות ביאורים ס"ק ד'.

וכתב הש"ך ס"ק י' דפשרה שעושים ביניהם בעלי דינים בעצמם א"צ קנין, והפשרנים נאמנים לומר שהיה קנין, וקנין מהני גם לפני הפשרה. כך משמע מהסמ"ע ס"ק י"ח.

בפני ז' דיין אחד. וי"א דוקא בפני שניים.

דף ו:

עין משפט א.

ח"מ סימן יב פעיף ב

ב. ג. מצוה לומר^ח לבעלי הדין לפני תחילת הדין, אם דיין אתם רוצים או פשרה^ט, ואם רצו פשרה עושים בניהם פשרה.

ב. ד. כשם שהדיין מוזהר שלא להטות את הדין, כך מוזהר שלא להטות את הפשרה לאחד יותר מלחבירו.

ב. ה. כל בי"ד שעושה פשרה תמיד^כ הרי זה משובח, והוא שיהיה קודם גמר דין, אע"פ ששמע דבריהם^ל ויודע להיכן הדין נוטה מצוה לבצוע. אבל אחר גמר הדין ואמר איש פלוני חייב איש פלוני זכאי,

ז. כחכמים בסנהדרין ו' ע"א. וכ"כ הטור והרא"ש, וי"א הוא הכ"מ בדעת הרמב"ם שם כרשב"ג. ולפי"ז בחתימה על שטר בורות וקבלת קנין ע"פ הדין דהלכה כסתמא דמזן שיכול דיין אחד לעשות זה לבדו.

ח. מברייתא דר"י בן קרחה דף ז' בסהנדרין.

ט. וצריך הדיין להסביר לבעלי הדין שבפשרה נוח להם, ולדבר על לבם אולי יסכימו לפשרה כ"כ הסמ"ע. ועיין בט"ז שכתב דאין צריך כ"כ לרדוף אחר הפשרה.

י. טור מברייתא צדק צדק תרדוף בסנהדרין דף ל"ב ע"ב וכפירוש רש"י שם. אחד לדון ואחד לפשרה סמ"ע ס"ק ז'. והיינו דוקא שמטה הפשרה מאהבתו של זה או משנאתו, אבל כשנראה לדיין שטענות האחד יותר חזקים, או שהדין במחלוקת הפוסקים, ונראה לדיין כת הסוברים האחת יותר נכונה, רשאי להטות בפשרה. כ"כ בספר פעמוני זהב (אנקאוה).

כ. בגמ' למדוה מדכתיב אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם, איזה משפט שיש בו שלום, זו פשרה. סנהדרין דף ו' ע"ב.

ל. ואין בזה מטעה לחבירו, כי נוח לחבירו שישאר דבר מה לבעל חובו כדי שישורר השלום ביניהם. סמ"ע ס"ק ט'.

ז אינו רשאי לעשות פשרה **ז**.

אבל אחר שאינו דיין **ז** ולא במושב בי"ד הקבוע רשאי לעשות גם אח"כ פשרה בניהם.

ב ו. אם בי"ד חייבו שבועה לאחד מהם, **ז** רשאי ביה"ד לעשות פשרה בניהם כדי ליפטר משבועה ומעונשה.

***** ז. אין ביה"ד יכול לכוף צד אחד ליכנס לפנים משורת הדין, **ז** אע"פ שנראה להם שהוא מן הראוי, ויש חולקים.

עין משפט ב. או"ח סימן קצו סעיף א

א. אכל דבר איסור **ז** אפי' אינו אסור אלא מדרבנן אין מזמנין עליו,

מ. פי' אחרי שאמר לזכאי אתה זכאי, אסור לומר לו עשה פשרה עמו, כי יראה אני שמא טעיתי בדין ואולי יגיש עירעור ויזכה בדין. סמ"ע ס"ק י'.

ואפי' שעדיין לא אמר צא ותן לו אלא אתה חייב, הוי גמר דין. מתוס' מציעא דף י"ז ובקמא דף ס"ט. אולם מדברי הסמ"ג נראה דלא הוי גמר דין אלא עד שיאמר לו ג"כ צא תן לו ש"ך ס"ק ה'.

נ. עיין בש"ך בשם השלטי גיבורים דבפיוס ופיתוי וכלי שום הכרח מותר גם אחרי גמר דין.

ס. דמה שנעשה לפני הדיינים הוי כנעשה בהסכמתו ומדעתו ואסור סמ"ע ס"ק י"א.

ע. טור וכ"כ התוס' בסנהדרין דף ו', וכן נוהגין היום בבתי הדין שאין משביעים ועושים פשרה. ובמקום שלא היה הדיין יכול לעשות פשרה ועבר ועשאה הוי כטועה בדבר משנה כ"כ בפעמוני זהב (אנקאוה).

ואפשר אף בחתמו שטר בוררין הן לדין הן לפשר, שהרי הדיין לא היה יכול לעשות פשרה ע"פ הדין וקיבלוהו ג"כ לדין, ולפשרה היכא שהדין מאפשר כגון התחייב שבועה ולא רצה להשביעו.

פ. ב"י בשם ר"י והרא"ש, והחולקים הוא דעת המרדכי בפ"ב דמציעא, וכתב הב"ח שדעתו להלכה כהחולקים דכופין לעשות לפנים משורת הדין בפרט אם הוא עשיר ויש יכולת בידו, וסיים וכך נוהגים בכל בתי הדין בישראל. ועיין פ"ת ס"ק ו'. ועיין בחכמת שלמה סעיף ב'.

צ. ברכות מ"ה, ומשמע מהב"י דה"ה בגזל חיטים וטחנם ואפה מהם פת אפי' שקנאן בשינוי אינו מברך עליהם לא בתחלה ולא בסוף, אבל הב"ח כתב דכיון שקנאה חייב

ואין מברכין **ק** על הדבר לא בהתחלה ולא בסוף **ר**.

עין משפט ג.

ח"מ סימן יב פעיף ב

עיינ לעיל עין משפט א

עין משפט ד.

ח"מ סימן יב פעיף א

א. בעלי דין שבאו לפניו אחד תקיף ואחד רך **ש** רשאי הדיין לומר להם איני נזקק לכם, והוא לפני שישמע טענותיהם, או גם אחרי שמיעת טענותיהם **ת** ואינו יודע עדיין להיכן הדין נוטה, אך אם הדיין ממונה לרבים **א** חייב להזקק להם בכל אופן.

לברך, אבל בגזול לחם או מצה אסור לו לברך בתחלה אבל בסוף יכול לברך, וכן דעת המ"א. וכיון שיש מחלוקת בזה, לענין ברהמ"ז שהיא מן התורה יש לברך כדי שלא יהיה מוסיף חטא על פשע ויש לו להרהר בתשובה קודם הברכה ויכוון לתת דמים לבעלים, אבל ברכה ראשונה לא יברך אלא יהרהר הברכה בלבו. ואם קנה אותו בשינוי ואח"כ לקחו אותו אחרים גם הב"י מודה דיברך וכן אם קנה אותו ביאוש אפי' לחם אפוי ואח"כ לקחו אותו אחרים לד"ה מברך בתחלה ובסוף, כה"ח אות ב'.

ק. בט"ז ס"ק א' כתב דאם אכל האיסור בשוגג יברך אחריו, ובתשובת כתב סופר סי' כ"ב העלה דלא יברך עליו.

ר. דהוי מצוה הבאה ע"י אכילת איסור שהיא עבירה, לבוש. גם באכל ספק איסור תורה אין לברך עליו, אבל אכל ספק איסור מדרבנן מברכין עליו, כה"ח אות ה'.

מי שאכל פת שנילושה בחלב או בשומן שאסור לעשות כן מדרבנן שמא יבא לאכלו עם בשר או השומן עם חלב לא מקרי איסור שלא לברך עליו, כ"כ ברע"א, אך כיון שיש חולקים יהרהר בתשובה על מה שעשה, ויברך. כה"ח אות ז'.

ש. ובעל דין קשה היינו תקיף ואלים ואינו שומע לקול מוריו, והוא מסנהדרין דף ו' ע"ב, ורמב"ם ריש פכ"ב מסנהדרין, וחששו של הדיין שמא יתחייב הקשה בדין ונמצא רודף אחר הדיין, וכתבו התוס' דאם שניהם קשים וחזקים אין חשש לדיין, שהשני יהיה מסייעו. כ"כ הב"י בשם תוס' ולא תגורו מפני איש קאי על גמר דין, נתיבות ס"ק א'.

ת. כתב הב"ח היכא דאיכא חשש סכנת נפשות או היזק ממון יכול הדיין להסתלק גם אחר שיודע להיכן הדין נוטה. והנתיבות הוסיף גם אם ראה רמאות בדברי התובע יכול ג"כ להסתלק, נתיבות בחידושים ס"ק ו'.

א. ואם ירדפנו האחד השני יעמוד בעזרו, כ"כ הסמ"ע בשם התוס'.

א. ב. לא תגורו מפני איש, נאמר על ב גמר דין שהוא עיקר המשפט.

עין משפט ה. יו"ד סימן רמב פעיף כב

בב. ל. ראה רבו עובר על דברי תורה אומר לו לימדתנו רבינו כך וכך.

הגה: אם רבו רצה לעבור על איסור דרבנן ג גם כן צריך למחות בידו.

הגה: הרואה רבו עושה מעשה ויש לו להקשות לו על זה, אם זה איסור תורה יקשה לו לפני המעשה, ואם הוא איסור דרבנן יניחנו לעשות ואח"כ יקשה לו כיון שלא יודע שודאי עובר אלא רק יש לו להקשות על זה.

ח"מ סימן ט פעיף ז

ז. י. תלמיד היושב לפני רבו ורואה ד זכות לעני, והרב רוצה לחייבו, חייב ללמד עליו זכות, ואם שותק עובר משום מדבר שקר תרחק.

עין משפט ו. ח"מ סימן ח פעיף ב

ב. ד. הדיינים צריכים לשבת ה באימה וביראה ובעטיפה ובכבוד ראש, ואסור להקל ראש בשעת הדין ולספר בדברי בטלה, ויראה הדיין כאילו

ב. וכך פירש רש"י על מ"ש ושפטו את העם בכל עת דלמדו ממנו גמר דין בלילה. וכאן סמך ליה ללא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא, ומשפט היינו גמר דין, והיינו שיודע להיכן הדין נוטה. נתיבות ס"ק א' בחידושים.

ג. הואיל וברור לו שיש בזה איסור צריך למחות בידו, ובת"ה מגמגם שאפי' בספק לו יש למחות בידו. ש"ך ס"ק מ"ב.

ד. וה"ה שניהם עניים או עשירים, ולרבותא נקט עני שיש כבוד לרבו, וגם כבוד העשיר. ודוקא ברואה חובה לעני, אבל אם רואה התלמיד חובה לעשיר, שותק. כדי שלא יפסיד את העני בדיבורו, ומה שנאמר ודל לא תהדר בריבו קאי רק על הדיין בעצמו ולא על התלמיד, כ"כ הט"ז בשם מהר"ל מפראג, ועיין בפרישה ס"ק י"ב דחלק על הט"ז ע"ש.

ה. באימה וביראה מסנהדרין ז' ע"א, ועטיפה משבת דף י' ע"א. וכתב השל"ה שהעטיפה אינה נוהגת בזמנינו, אך ראה לרבו שהיה מתעטף בבגד עליון שבו היה הולך לביהכנ"ס, וכ"כ בפעמוני זהב.

ו. וכל זה מפני כבוד השכינה שנאמר אלהים ניצב בעדת אל.

וכאילו חרב מונחת לו - הרי זה עונש בעולם הזה. וגהינם פתוחה - הרי זה עונש עולם

חרב מונחת לו על צווארו וגהינם פתוחה מתחתיו.

ב. ה. הדיין צריך לדעת ^ז מי הוא דן, ולפני מי דן, ומי עתיד ליפרע ממנו. ואם אינו דן אמת גורם לסילוק השכינה. ואם נוטל ממון מזה לזה הקב"ה נוטל ^ח ממנו נפשות.

ב. ו. דיין הדן דין ^ט אמת לאמיתו אפי' שעה אחת משרה שכינה בישראל, וכאילו ^י תיקן את העולם כולו ונעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית.

* ז. לא יאמר הדיין מה לי ולצרה הזאת ת"ל ועמכם בדבר המשפט, ואין לדיין ^כ אלא מה שעיניו רואות.

עין משפט ז. חו"מ סימן טו פעיף ד.ה.

ד. ו. הדיין יכול להסתלק מדין שנראה לו מרומה, רק בראה שהתובע רמאי, ^ל אבל כשהנתבע רמאי, אסור לו להסתלק מהדין. אלא ידרוש ויחקור יפה לכטל רמאותו שלא יצא מושכר הרמאי ברמאותו. ואם נראה לו ^מ באומדנא דמוכח שהוא חייב יחייבנו, אם הוא דיין מומחה ויחיד בדורו.

הבא. ועיין סמ"ע ס"ק ח'.

ז. והיינו להקב"ה כך כתב בסמ"ע מסנהדרין דף ו' ע"א.

ולפני מי הוא דן - מימרא דרב אחא בריה דרב איקא שם בדף ז' ע"א.

ח. כמ"ש "וקבע את קובעיהם נפש". מרב שמואל בר נחמני בסנהדרין ז' ע"א.

ט. דין אמת לאמיתו. פי' שדן אמת לפי שעתו ופעמים שלא כדין תורה ע"מ לגדור מילתא כ"כ הסמ"ע ועיין בב"ח.

י. היינו שותף במעשה בראשית כ"כ הגאון.

כ. טור מגמ' סנהדרין ו' ו-ז', ושבת דף י'.

ל. זו דעת הרא"ש ופסקו השו"ע אבל לדעת הרמב"ם כתב הסמ"ע דאין חילוק בין תובע לנתבע. סמ"ע ס"ק ט'.

מ. וכך אם הנתבע אינו רוצה להשיב על כל דבר שחוקר אותו ודאי רמאי הוא סמ"ע ס"ק י"ג מהרא"ש.

- * ז. יכול הדיין להשביע ^ב אפי' במקום שאינו חייב שבועה מצד הדין, אם עושה כך כדי לברר את האמת.
- ה ח. בדיני ממונות יכול הדיין לדון ע"פ הדברים שדעתו נוטה להם שהם אמת, והדבר חזק בלבו שהוא כך, אע"פ שאין ראיה ברורה ^ב. אך היום משרבו בתי דינים שאינם הגונים ^ב הסכימו שלא יהפכו שבועה לשכנגדו אלא בראיה ברורה, ולא יפגמו שטר ויפסיקו חזקתו ע"פ עדות אשה או קרוב, אע"פ שדעתו של הדיין סומכת עליו, ואין מוצאין מן היתומים אלא בראיה ברורה, לא בדעת הדיין ולא באומדן האמת.
- ה ט. גם בזה"ז אם העיד אדם נאמן בדבר מכל הדברים, ונטתה דעתו של הדיין שאמת הוא אומר, הדיין ממתין בדין ואינו דוחה עדותו, ונושא ונותן עם בעלי הדינים עד שיוודו לדברי העד, ודורש וחוקר עד שיתברר האמת, או יעשו פשרה, או שהדיין יסתלק מן הדין.
- * י. אם נראה לביה"ד שאחד גוזל חברו, ולא יכולים להוציא ממנו בדין, ^ב יכולים לגזור על שאר בני אדם שלא ישאו ויתנו עמו, ואם היא אשה שלא תנשא לאיש ולא יתעסקו בשידוכיה עד שתוציא מידה את מה שאינו שלה.

עין משפט זז.

ח"מ סימן יב סעיף ב

עיין לעיל עין משפט א

- ג. ממהרי"ק בשורש קפ"ז הביאו הרמ"א, אך בפ"ת הביא בשם עבודת הגרשוני סי' ל"א דכתב לפקפק על דין זה ע"ש אבל היום נהגו לא להשביע כלל גם במקום שהדין מחייבו.
- ס. הרמב"ם פכ"ד א'-ב'. מכתובות פ"ה א'. וכתב הסמ"ע והנתיבות מ"מ יש לדון ע"פ האמת שנתאמת לו, ולא ע"פ הטענות המכחישות האמת. סמ"ע ס"ק ט"ו.
- ע. עיין פ"ת ס"ק ט' בשם תשובת שבות יעקב ח"ג סי' קמ"ב גם בזה"ז איך לדון.
- פ. מפסקי מהרא"י סי' ר"ס, ועיין בשו"ע סי' שנ"ח סעיף ה'.

ח"מ סימן יט פעיף א

א. כשמודיעים הפס"ד, גדול הדיינים אומר איש פלוני ק אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב.

ב. אסור לדיין לומר אחרי שיצא מביה"ד אני הייתי מזכה, אבל מה אעשה שחברי היו רוב, והעושה כן הרי זה בכלל ר הולך רכיל מגלה סוד.

צ. ממשנה דף כ"ט ע"א וטעם הדבר שנהגו שגדול הדיינים מודיע כדי שלא ירגיש בעל הדין מי זיכה ומי חייב. סמ"ע.

ק. אחרי שקיבל הפס"ד אם חזר ותבעו חבירו בפני בי"ד אחר אין זקוק לירד עמו לדין, ואין הבי"ד רשאים לשמוע דבריו כלל, כ"כ הדרכי משה בשם תשובת חזה התנופה, סמ"ע ס"ק ב'.

ר. וה"ה שהדיין לא יאמר לבעל דין דיין פלוני חייב אותך שלא כדין. ש"ך, ועיין קצות ס"ק א' שכתב בשם הכנה"ג דוקא שאמר הדיין כן מעצמו לבעל הדין, אבל אם בעל הדין שאלו ורואה זכות לנדון ולדעתו הדיין השני טעה באופן שאפשר להחזיר הדין או לסותרו אין בזה איסור. ואולי מה שהדיינים היום כותבים נימוקים וחותרים עליהם, מכיון שעושים זה בעיקר לבית הדין הגדול ולצורך ערעור אין בכך דבר אם הצדדים יודעים מכך, דהוי כשאלו אותם דמותר.